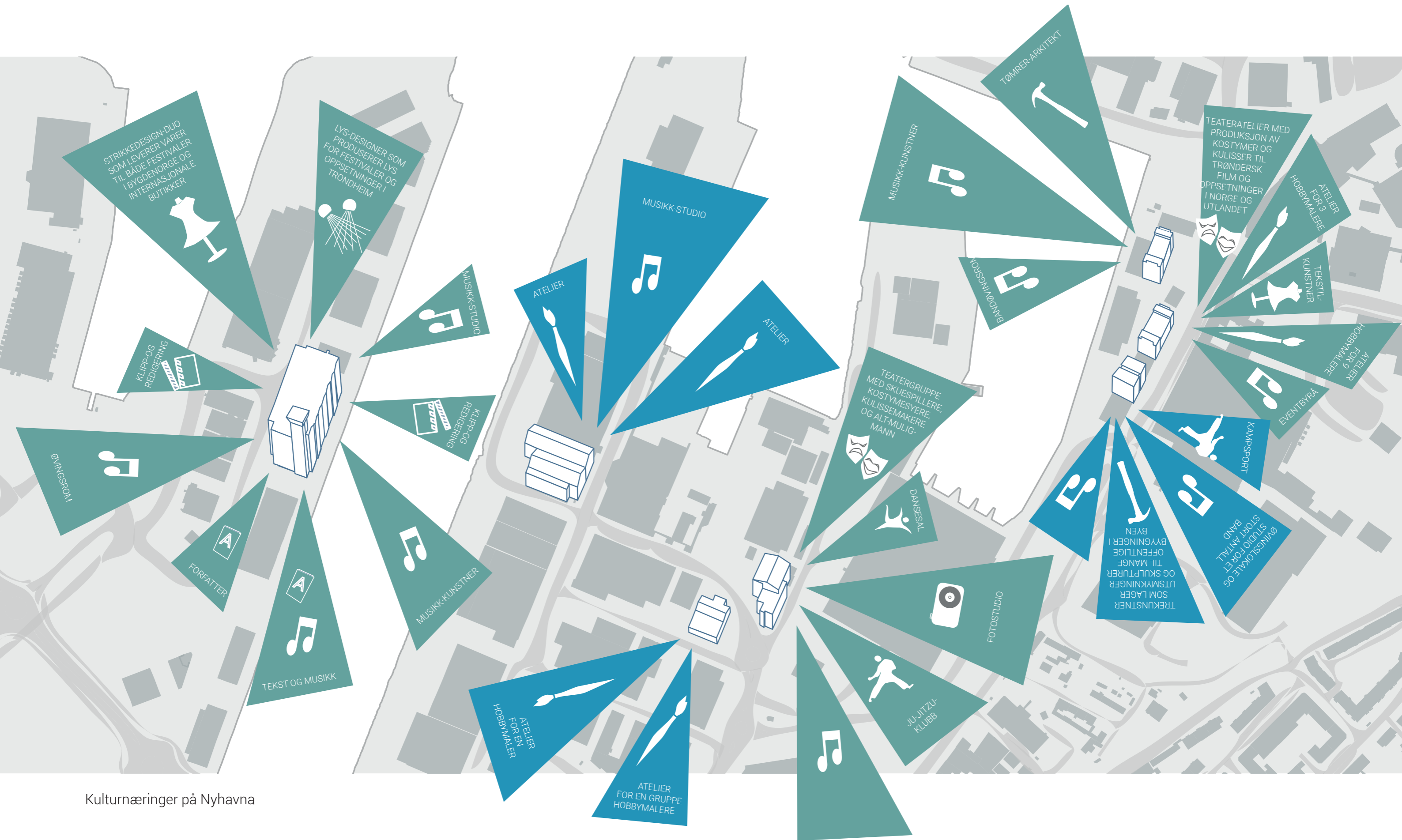

SAMSKAPE:NYHAVNA

-et studie av potensialet i kulturproduksjon

Masteroppgave i Arkitektur
Kristin Solhaug Næss og Maria Nervik

Kulturnæringer på Nyhavna

Vår masteroppgave har resultert i en bok som oppsummerer prosjektet, i tillegg til plansjen. Dette dokumentet inneholder utdrag fra boka, som ligger vedlagt.

HVORFOR SAMSKAPING: NYHAVNA ?

Havnefronter verden over deindustrialiseres, og nye bydeler bygges ut. I Trondheim står vi ovenfor den samme prosessen på Nyhavna, etter at bystyret vedtok å flytte havnedriften. En utfordringen med utbygging i deindustrialiserte områder er mangelen på beboere, og en balanse i diskusjonen om hva som har verdi i en bydel. Gentrifiseringsproblematikken blir ofte trukket frem, og mange av de vanlige planleggingsverktøyene tar ikke høyde for denne typen sosiale utfordringer.

Også på Nyhavna er mange av de gamle bygningene hjem for kulturproduksjon, men usynlig for de fleste. På innsiden av de falmede fasadene produseres mye av kulturen vi har glede av rundt på scenene og i visningsrommene i sentrum.

Arbeidet vårt med Nyhavna undersøker hvordan brukerinnvolvering og samskaping kan gi innsikt i hvordan kulturproduksjonen kan videreutvikles og bevares i en byutviklingsprosess.

Debatten om Nyhavna har fått mye fokus i mediene det siste året, og det har også vært mange debattinnlegg om hvorfor det er viktig med bevaring av kulturproduksjon. Likevel er det få diskusjoner om fokuserer på hvordan.

Prosessene våre har bidratt til å få igang en dialog mellom kulturaktører på tvers av miljøer, som et grunnlag for videre involvering og samspill i utviklingen av Nyhavna. Viktigheten av planlegging fra bakkenivå bekreftes derfor gjennom bystyrets nylige vedtak om å utarbeide et kulturnæringsprogram som grunnlag for regulering.

Oppgavens fokus har vist seg å fungere godt i samarbeid med kommunens satsning på midlertidige tiltak på Nyhavna. Sammen har prosessene vært igangsettere for synliggjøringen av kulturaktiviteten.

For å kunne videreføre innsikten vi har opparbeidet gjennom prosessen har vi har oversatt brukerinnsikten til prinsipper for videre utvikling og bevaring av kulturproduksjon.

Oppgavens fokus på den initielle fasen av et prosjekt har gitt rom for å finne de riktige spørsmålene, ikke bare lete etter svarene.

BAKGRUNN

Når områder skal utvikles, er det mange ting å ta hensyn til. I boligområder tas beboere inn i prosessen, og en kan gjøre medvirkningsprosesser med utgangspunkt i hvilke kvaliteter de ønsker å utvikle/bevare i området. På Nyhavna er det en «mangel på beboerforeninger». Svartlamoen som ligger i nærheten har sin beboergruppe, men området har sin egen status og regulerte område.

Problemet med å bygge ut uten å trekke inn mennesker som har eierskap til området, er at du ender opp med tomme rom mellom husene, som ingen ønsker å oppholde seg i. I et land som Norge, hvor mange oppholder seg innendørs er de sosiale uterommene som naturlig fylles med liv en stor verdi. Det er absolutt ingen selvfølge at mennesker går ut og oppgolder seg i gatene. Sosialt liv handler om mye mer enn fysisk utforming.

Vi ønsker derfor i masteroppgaven å jobbe med brukermedvirkning med kulturaktører i Trondheim, for å forsøke å bidra i diskusjonen om Nyhavnas fremtid, der mange snakker for sin sak ønsker vi å fremme stemmen for kulturproduksjon!

Mer om bakgrunnen i
DEL 1 - INTRO side 12

Samarbeidsprosjekter

Oppgaven baserer seg på et samarbeid med følgende prosjekter:

Hendelser på Nyhavna

Hendelser på Nyhavna er et samarbeidsprosjekt mellom Cirka Teater, NTNU og det kommunale prosjektet En blå tråd hvor målet er at "kulturlivet på Nyhavna bretter innsida ut og byens befolkning inviteres til å oppleve en iscenesatt bydel, og gjøre seg opp tanker rundt bydelens framtid."

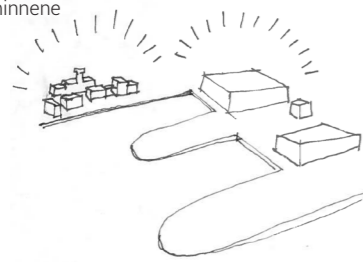

Breisia for Nyhavna

Høsten 2015 engasjerte en gruppe kunstnere og håndtverkere fra Trondheim Bildende Kunstnere, Norske Kunsthåndverkere og andre seg for å jobbe imot gentrifisering, og skape felles arbeidsplasser med et tverrfaglig miljø for kunstnere og håndtverkere i Trondheim.

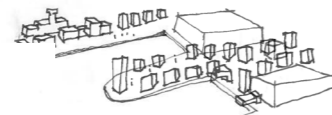
Byantikvaren og vern av fortidsminner

Verne om krigsminnene på Nyhavna

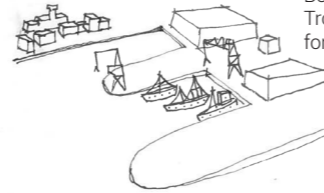
Utbygging og fortetting

Fortette byen med sentrumsnære boliger og næring

Fortsatt havnedrift

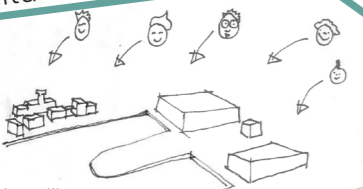
Beholde deler av havna sentralt i Trondheim, og se verdien av fortsatt havnedrift i fremtiden

ULIKE PERSPEKTIVER I BYUTVIKLING

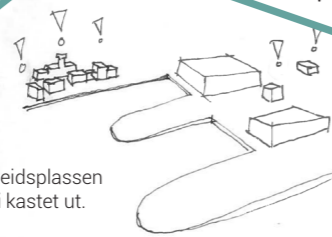
Kulturmiljøet i Trondheim

Ta vare på det miljøet som finnes. Få flere til å bli, og flere til å flytte til Trondheim.

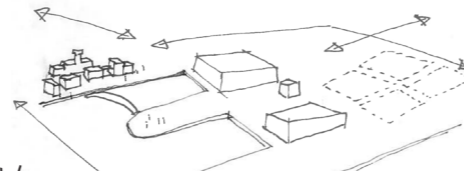
Kulturnæringer på Nyhavna

Få beholde arbeidsplassen sin, unngå å bli kastet ut.

Kommunalt planarbeid

Ivareta ulike interesser blant ulike grupper i befolkningen

Mer om menneskene i DEL 2 - INNSIKT, side 8

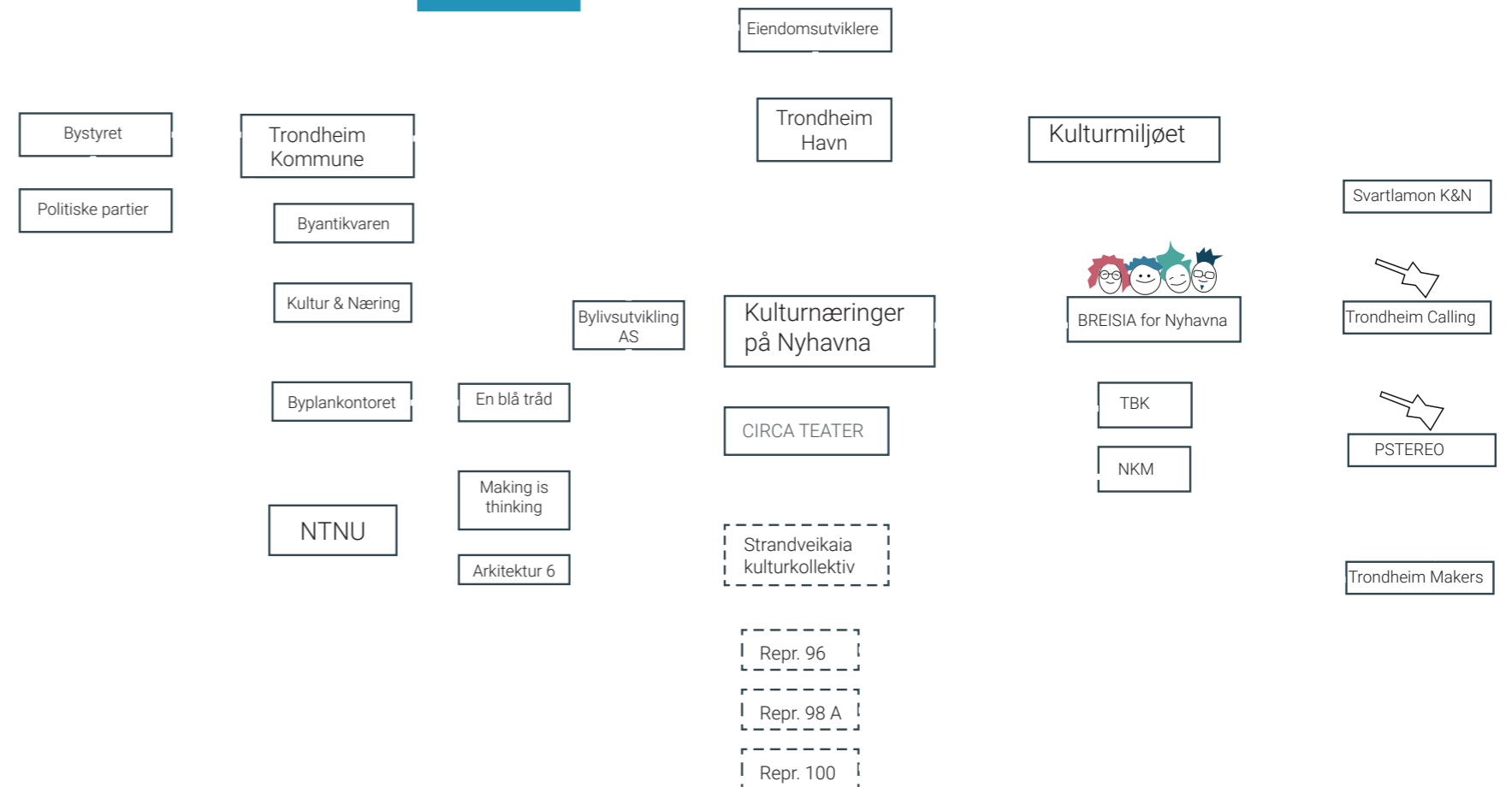
1

Vi fokuserte på å forstå mest mulig av perspektivene tilknyttet kulturnæringer på Nyhavna og kulturmiljøet i Trondheim

2

Aktørkartet viser sammenhengene mellom de ulike partene som er involvert i en prosess. Å kartlegge aktørene gav oss et bedre innblikk i alt som foregikk på en gang, og hvilke roller de ulike partene hadde.

Aktørkart

Menneskene

Områder som Nyhavna virker ofte folketomme, blant containere og slitte fasader. Trailertrafikken gjør at det til tider føles utrygt å ferdes som menneske. Mange har inntrykk av at det bare er tungindustri og skrapmetall i området. Arbeidet med å finne menneskene og brukerne på Nyhavna har ikke bare åpnet øynene våre for det rike mangfoldet av kulturproduksjon, men også hjulpet oss å synliggjøre det gjennom kartlegging.

3

ENKELTMENNESKENE

TEATERPRODUSENT

Kostymedesigneren inviterer oss inn i atelieret sitt, som hun deler med to venninner. De driver Teateratelier på fulltid, og gjør stadig større produksjoner både lokalt og internasjonalt.

Som selvstendig næringsdrivende kostymemaker faller man utenfor de statelige støtteordningene, og det gode forholdet til havna, som forstår behov og holder leieprisene lave, er viktig.

HOBBYMALERE

I tredje etasje i bygget på Strandveikaia bugner det av malerutstyr og lerretter. Grappa har holdt sammen i 30 år, og flyttet fra sted til sted. De håper å få bli på havna litt lenger.

Atelieret er en viktig møteplass, og kaffebordet fungerer som det sosiale limet. Hobbymalerne bruker arealene

Lysdesigneren lager produksjoner for mange av byens festivaler og sceneshow. Han liker å være på havna fordi det er et område som skiller seg ut fra resten av byen, man kjenner at ting lever og produseres rundt seg.

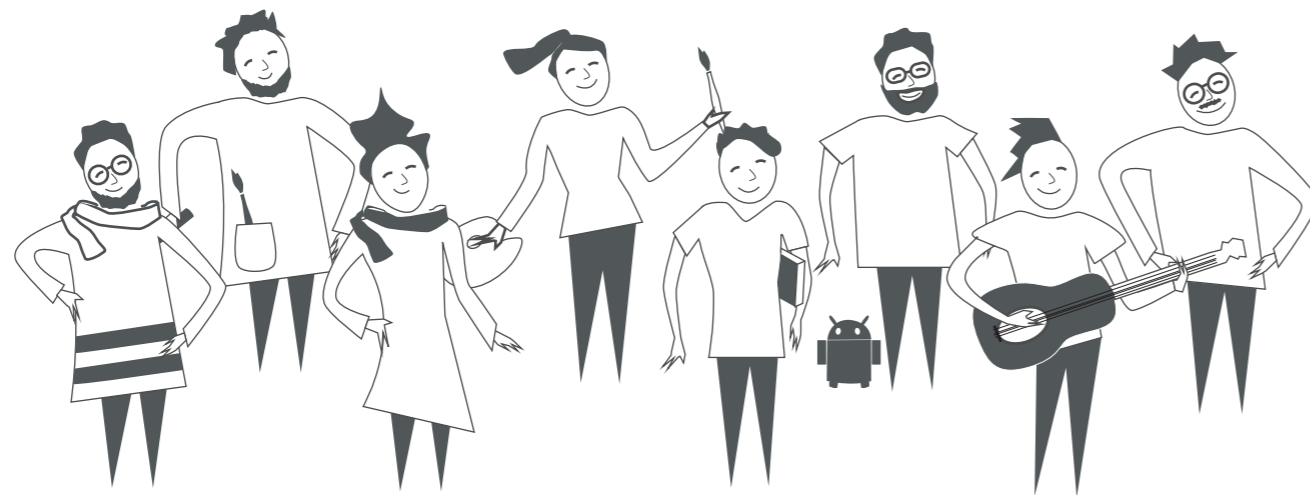
Han samarbeider med både teatermiljøet og håndverkere i området, her er det et miljø hvor det er bare å banke på dører og gå inn og hilse på folk!

KLESDSIGNERE

To venninner driver et klesdesign-firma, og leverer både til alt fra lokale utvalg i bygde-Norge til internasjonale beredninger. De stortrives på havna, men det er vanskelig for kunder å finne fram. De vet hvem andre leietakere i bygningen er, men de omgås stort sett bare når brannalarmen går og alle samles utenfor.

De peker på potensialet som allerede ligger i de vernede bygningene på havna, som inneholder vanvittige mengder kulturproduksjon.

4

Personas

For å forstå mer om hva som karakteriserte og skilte de ulike miljøene vi ble kjent med, utviklet vi karakterprofiler basert på en arketype av hver av brukergruppene som pekte seg ut. Dette hjalp oss å forstå mer om ulike perspektiv, og skillene i miljøet. Vi brukte personas aktivt som et verktøy allerede fra starten, og tok utgangspunkt i inntrykkene vi fikk i begynnelsen. Etterhvert som vi fikk mer innsikt i behov og utfordringer, videreutviklet vi dem og utformet nye personas.

Tid

Introdusere prosjektet for ulike aktører

Formidle bredden i kulturproduksjonen gjennom kart og visualiseringer

Være bindeledd mellom Breisia, leietakere og kommunen i starten, gjennom informasjonsdeling

Fellesworkshop med Breisia for å få en felles forståelse for prosjektet

Teste konsepter med ulike leietakerne på Nyhavna gjennom workshops

Bidra i etableringen av samarbeidsprosjektene om 11. juni

Bli kjent med leietakerne på Nyhavna og kulturaktører i Trondheim gjennom samtaler på arbeidsplassen deres

Samarbeide med kommunens planer for midlertidige tiltak

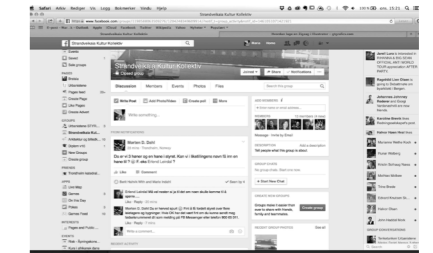
Invitere leietakerne personlig til å engasjere seg gjennom samtaler og idègenerering

Aktiv bruk av referanseprosjekt som kommunikasjonsmiddel

Fellesmøte på Strandveikaia som en begynnelse på dialog mellom leietakerne

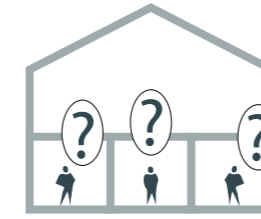
PROSESSEN

For å bidra i kulturaktørenes prosjekt, har vi forsøkt å gjøre prosessen på en måte som kunne underbygge deres eierskap og engasjement. Så godt vi kunne har vi inkludert de som ønsket å være med, videreformidlet informasjon og diskutert utfordringer fra et løsningsorientert synspunkt for å hele tiden forsøke å komme fram til det felles prosjektet som alle kunne stille seg bak og kalle for sitt. Vi har hele veien presentert vår rolle som "to masterstudenter som ønsker å jobbe med medvirkning", mens prosjektet har tilhørt Breisia. Noen ting har vært viktigere enn andre for å sørge for eierskap og felles forståelse, og disse har vi trukket frem og utdypet videre her.

Mer om prosessen og verktøyene i
DEL 2 - INNSIKT, side 36

MANGEL PÅ "BEBOERFORENING"

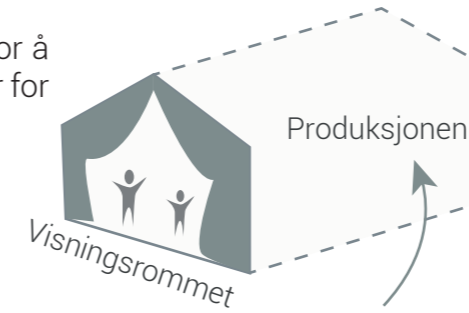
I utvikling av områder tas eksisterende miljø gjerne hensyn til gjennom beboerforeninger som fremmer menneskenes behov. Miljøet på Nyhavna har ingen organisering eller felles stemme utad som kan fremme dem, alle representerer seg selv som enkeltindivider, og det er vanskelig å se hvor mangfoldig miljøet faktisk er

Mer om dette i DEL 3 -
Programmering side 8

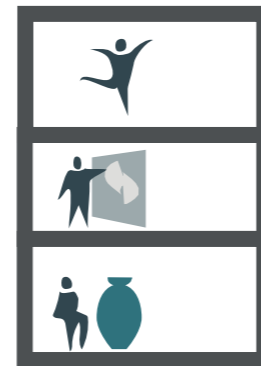
PRODUKSJON VS VISNINGSROM

Trondheim har et rikt tilbud for den kulturinteresserte, med et bredt spekter av gallerier og scener. For å ivareta innholdet på visningsrommene kreves en forståelse for at kultur også trenger areal og områder for å produseres. Kultur er mer enn visningsrom!

INTROVERT VIRKSOMHET

Produksjon av kultur er i sitt vesen innadrettet virksomhet, og kunstnere har heller ikke noe ønske om å være "klovner på utstilling". Mye arbeid krever ro og privatliv.

LITE FOKUS I DEN STORE DEBATTEN

Utsagn som at "her er det bare skrapmetall" sier noe om mangelen på forståelse for det mangfoldet av produksjon som faktisk foregår på havna. I den store debatten om byutvikling på Nyhavna får kulturproduksjonen lite fokus.

"Havna er en viktig bidragsyter for kulturproduksjon"

TÅLELIGE LEIEPRISER

De kulturelle leietakerne har et godt forhold til utleier Trondheim havn. Leieprisene ligger på et nivå som gjør det levelig både for små bedrifter og hobbykunstnere.

TILRETTELEGGING MED LOKALER

De kulturelle leietakerne får ta i bruk lokaler som er vanskelig å bruke til storindustri eller andre ting på grunn av vern og standard

VIKTIG INNSIKT

Oppsummering av viktig kunnskap å ta med videre. I arbeidet med Nyhavna har vi oppsummert den viktigste innsikten vi har opparbeidet oss for å forstå utfordringene og mulighetene knyttet til kulturproduksjon og miljøet i Trondheim. Dette er et godt utgangspunkt for å ta tak i problemstillingen.

LANGSIKTIGE AVTALER = EIERSKAP

Kulturprodusenter er ofte vant til å måtte flytte på seg fra sted til sted, og bruker derfor ikke krefter på å investere i oppussing og vedlikehold av lokaler. Mange av havnas leietakere har langsiktige avtaler, noe som gjør at de etablerer seg og har eierskap til lokalene og Nyhavna som område.

Anbefalinger

Vi har oversatt brukerinnsikten til tre hovedprinsipper for viderebevaring av kulturproduksjon på Nyhavna, som svarer til ulike utfordringer. En eller flere av disse kan på hver sin måte bidra til å bevare og støtte opp under kultur- og håndtverksproduksjon.

De tre hovedprinsippene forutsetter en videreføring av samarbeidet og dialogen med leietakerne på Nyhavna og andre kulturaktører.

Mer om prinsippene i
DEL 3 - programmering, side 30

A

INTERN REORGANISERING

Hva: Ta utgangspunkt i de eksisterende kulturhusene og reorganisere bruken av areal og funksjoner. Definere hva en ønsker å beholde privat, og hvilke funksjoner som kan deles.

B

FELLESLØSNINGER FOR VERKSTEDER

Hva: Satse på gode verkstedsfasiliteter som baserer seg på materialbruk, og går på tvers av interne grupperinger i kunstmiljøet.

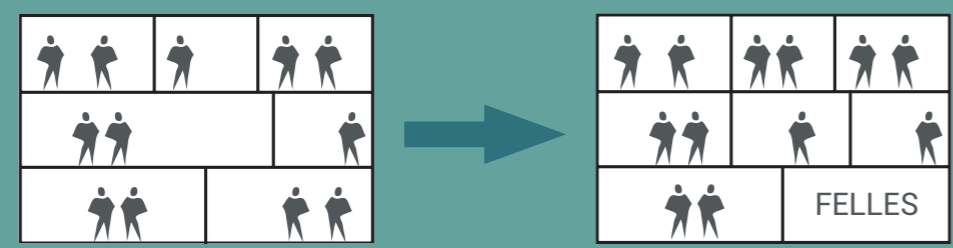
C

UTADRETTET VIRKSOMHET

Hva: De delene av produksjonen som er interessant for besøkende å oppleve. Det som ikke trenger å være i private rom, kan også ha en utadrettet side eller plasseres så det kan oppleves.

A INTERN REORGANISERING

Kan vi bidra til mer økonomisk og effektiv arealbruk, og bedre og mer areal hverdag for brukerne?

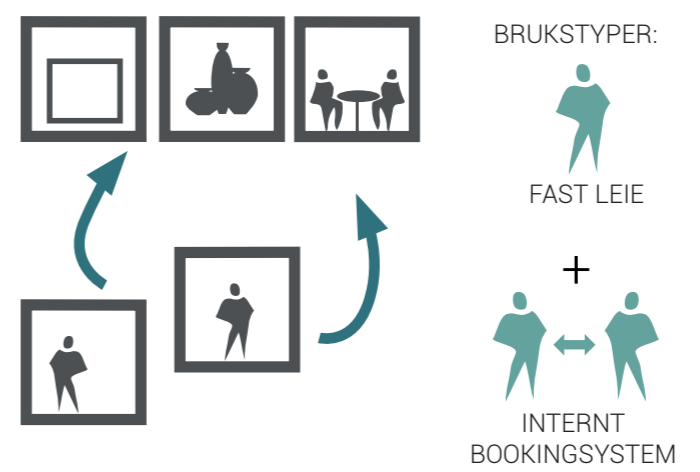

UTGANGSPUNKT
Private leietakere med alle funksjonsbehov privat i eget atelier.

INTERN REORGANISERING
Effektivisering av private arealer og samarbeid om felles funksjoner.

BEHOV FOR NYE FUNKSJONER

Mange har de samme behovene for nye funksjoner, men utvidelse av eget atelier blir for dyrt.

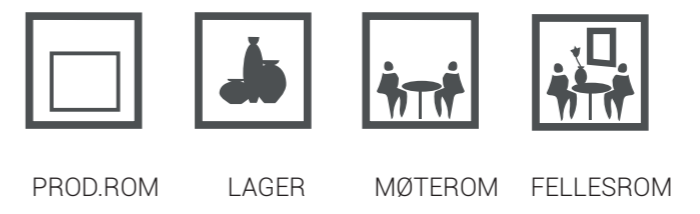
PRIVAT AREALBEHOV

Ulike brukergrupper jobber forskjellig, holder ulik grad av orden i atelieret og bruker arealer ulikt. Mens noen trenger større private areal for å veksle mellom design og produksjon kontinuerlig, har andre kun behov for en privat arbeidsplass.

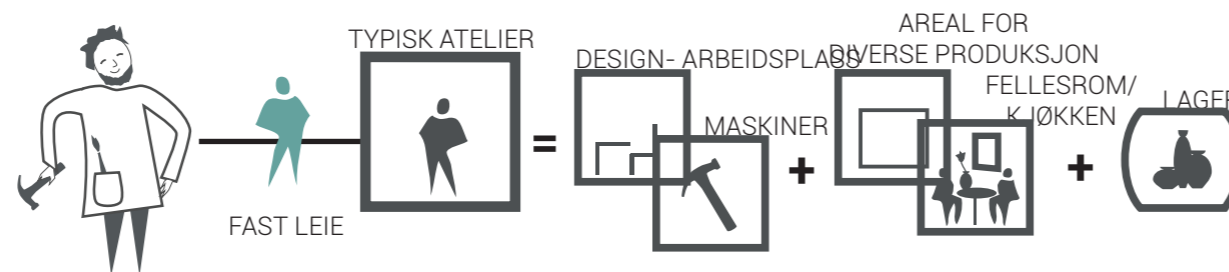
AREAL SOM KAN DELES

Mange funksjoner som flere har behov for kan etableres felles mellom disse. Et internt bookingsystem vil gjøre arealeringen bortimot selvdrivet.

DAGENS SITUASJON

Ole har et atelier på havna som brukes til mye forskjellig på én gang

Kulturprodusenter leier atelier direkte av Trondheim Havn

De kjenner til noen, de innenfor like fagfelt, eller som de samarbeider med på prosjekt. Internt i kulturhusene vet mange leietakere om hverandre, men det er lite sosialt på tvers av leietakere. Det er ønske om et større fellesskap!

De organiserer seg internt enten i selvgrodde fellesskap eller med egne funksjoner etter behov. Antallet personer i hvert fellesskap kan variere litt over tid. En kan komme til og

en gå ut, alt etter arbeidsmengde

Arealene brukes til alt mulig, et kjøkken fungerer også som produksjonsrom. Mange funksjoner brukes ikke så ofte, og rommene er fleksible. Men når oppdragsmengden øker blir det trangt om plassen og lageret flyter over sine bredder.

Det er en viss utskiftning av lokalene, og innimellom står lokaler ledige. Flere har vurdert å utvide for å få mer plass, men utvidelse av eget lokale er dyrt.

IGANGSETTER

For å kunne reorganisere arealer med utgangspunkt i eksisterende leietakere og miljø, krever det et internt samarbeid mellom leietakere, på tvers av lokaler. En start kan være den interne organiseringen av hvert kulturhus.

FORDELER

- + De vernede bygningene egner seg for kulturproduksjon, og de egner seg ikke for så mange typer kommersiell virksomhet
- + Leietakerne har allerede et sterkt eierskap til lokalene, og mye av prosessen kan være selvdrevet
- + Det er et ønske om større fellesskap på tvers av leietakerne
- + Grasrotøkonomien som fungerer blant kreative kan fungere godt for drift og bruk av fellesarealer.
- + En kan legge opp til interne møteplasser mellom leietakerne og eksterne mellom kulturnæringer og befolkningen.
- + Bygge opp under en felles stemme blant kulturnæringene
- + Effektivisering av plass - flere kan komme inn.
- + Fellesrom kan være en vei inn i området for eksterne kulturprodusenter som ønsker å være på havna.

